

TAJNA RENE GENONA – KRITIČKI OSVRT NA GENONOV TRADICIONALIZAM

Željko Poznanović

Ministarstvo kulture i informisanja, Beograd, R. Srbija

Ovaj rad želi da izloži osnovne postulate učenja Renea Genona (1886–1951), francuskog mislioca širokog i sveobuhvatnog zahvata kada je reč o hinduizmu, zapadnom okultizmu, masonstvu, taoizmu, simbolizmu i određenim aspektima metafizike. Ovo učenje nije ostavilo traga u glavnim tokovima filozofije, ali je osnovalo čitav sinkretistički pokret koji je poznat kao tradicionalizam ili perenijalizam.

Dok se obično Genonovo učenje ignoriše ili se prihvata kao bespogovorna istina, redak je kritički pristup ovom učenju, a naročito kritika logičke koherentnosti samog sistema. Iako Genon nije otvoreno sistematski mislilac, njegovo učenje, kao nijedno drugo, ne može biti u sebi protivrečno. Posebno smo izložili suprotnost njegovog učenja sa islamom iako je Genon bio deklarisan musliman. U ovom tekstu naročito smo pokazali socijalno-političke implikacije Genonovog učenja potkrepljujući svoje stavove kako Genonovim iskazima, tako i iskazima njegovih pristalica i kritičara, od umerenih do žestokih. Nadamo se da smo pokazali da u njegovom mišljenju postoji skriven koherentan sistem koji vodi ka tačno određenim zaključcima i ciljevima bez obzira na prividne protivrečnosti.

Ključne reči: *Rene Genon, hinduizam, masonstvo, tradicionalizam, kaste, svetska vlast, proroci*

Uvod

Rene Genon je svakako jedan od najkontroverznijih religijskih autora prve polovine dvadesetog veka. Iako je veoma uticajan, smatramo da njegov uticaj nije značajan ni u jednoj od, kako bi on rekao, „regularnih tradicija”, pod kojima on podrazumeva svetske religije uzete u širem smislu. Koliko

god ima objavljenih njegovih tekstova i koliko god mu fanatični sledbenici daju u značaju, knjiga o njemu objavljeno je veoma malo. U akademskim krugovima on se uopšte i ne priznaje kao filozof, što recimo nije slučaj kada je reč o ruskim religijskim misliocima s kraja devetnaestog i prve polovine dvadesetog veka.

Poznata je činjenica da se njegova misao, ili kako neki smatraju misija, pre svega sastoji u kritici modernizma shvaćenog najpre u domenu religije i religijske metafizike, i to na osnovu onoga što on, najviše na osnovu hinduističkih doktrina, naziva tradicijom, zbog čega su je njegovi sledbenici nazvali perenijalnom to jest večnom filozofijom.

Kako kaže Dragoš Kalajić u predgovoru zbirci Genonovih tekstova koju je i priredio: „Uprkos spektakularnosti značaja i značenja tog učenja, ono privlači veoma ograničeni, zapravo elitni auditorijum, jer i njegove formalne osobine predstavljaju teško premostive prepreke za forma mentis modernog čoveka. Impersonalni ton retorike, asketska ekonomija izraza i suvoparnost, ekskluzivizam terminologije, matematička struktura mišljenja i dokazivanja, sklonost apsolutizaciji i dogmatizaciji i ekstremizam ideja, uz totalna poricanja osnovnih ideja i vrednosti modernog sveta – to su najosnovnije osobine Genonovog stila i učenja, koje prosečnom modernom intelektualcu izazivaju nesavladiva osećanja odbojnosti” (Kalajić 1987: 8–9).

Postavlja se pitanje da li je ta strogost u izražavanju i hermetičnost iskaza namerna ili je autor tako pisao jer je to bio njegov način, svojstven njegovom karakteru i ličnosti. To jest, da li se izražavao na takav način da bi samo izabrani mogli da razumeju osnovnu ideju genonovske misli.

Dodali bismo i da Genonova dela deluju odbojno za savremenog čitaoca jer ne govore o napretku i progresu, što je deo misaonog sklopa savremenog čoveka. Religijski mislioci obično osuđuju veru u progres, ali, rekli bismo, nije bez ispravne metafizičke osnove čak i kada se prikazuje iskrivljeno u nekom sekularizovanom i izmenjenom obliku jer monoteističke religije hrišćanstvo i islam veruju u vaskrsenje svih ljudi i u totalnu obnovu svega na kraju vremena. Dakle u pobedu dobra i u napredak.

Genon u očima drugih – prorok ili mislilac

Koliko i kako pojedini autori, pa čak i kada nisu takozvani strogi tradicionalisti, hvale i uzdižu Genona, neka kao ilustracija posluže reči Hjustona Smita koji, komentarišući sabrana dela Renea Genona, kaže sledeće: „Sabrana dela Renea Genona donose nam zajedno dela jednog od najvećih proroka našeg vremena čije su reči važnije danas nego kada je bio živ” (Smit, internet). Ove reči sasvim sigurno zvuče čudno za monoteistu, bio on hrišćanin ili musliman, i to još na veb-stranici „The World Wisdom” koja je skoro službeno

glasilo genonista i ostalih perenijalista, a najviše sledbenika Fritjofa Šuona koji se izjašnjavao kao musliman. Naime, poznato je da se Genon uvek pozivao na regularne tradicije i u tim regularnim tradicijama on sigurno nije prorok. Vrlo je jasno ne samo koji su uslovi za to da bi neko bio prorok nego i ko su proroci, jer novih proroka u tim tradicijama nema i svi su proroci jednostavno navedeni u *Bibliji* i *Kur'anu*. Pojava novih nazoviproroka moguća je samo u nekim marginalnim i opskurnim sektama. Čega je onda prorok Rene Genon? Kojeg boga, religije ili religijsko-socijalne paradigme i gde je genonovska preciznost i rigorizam urednika ovog sajta kada navodi autora koji tvrdi da je sam Genon prorok?

Ko je Hjuston Smit koji ga naziva prorokom? Ovaj autor u svojim knjigama, pa i onako kako ga prikazuju, zalaže se upravo, bar na prvi pogled, za vrednosti suprotne onima za koje se zalagao Genon. Nekakvu opštu religioznost, kako ih on naziva, svetskih religija.

Abe van Luik, renomirani nuklearni fizičar te direktor jednog od programa američkog Ministarstva energije i pisac dela religiozne tematike, u prikazu Hjustonove knjige *Why religion Matters* upravo pokazuje ovo o čemu govorimo. U ovom tekstu Smit se prikazuje kao tipični nju ejdž autor koji govori o nekoj opštoj religioznosti, pozivajući se opet na neku opštu modernu fiziku koja je navodno otkrila Boga, bez ikakvog ozbiljnijeg poznavanja fizike, sasvim u duhu hipi pokreta 60-ih do 70-ih godina prošlog veka. Iz te nove fizike izvešće se i nova univerzalna religija. Kada se poziva na nekakvu novu fiziku, on to čini bez navođenja ikakvih zakona fizike i naročito ne tako da bi ta fizika bila izvedena iz religije nego kao da religija treba da se izvede iz fizike, što je dokazivanje većeg manjim, koje nikako ne može biti osnov metafizičkog mišljenja. Naime, izgleda da je glavna Smitova misao da je dosadašnja nauka bila protiv religije ali da će otkrićem nove fizike, šta god to značilo, doći i do nove nauke koja će omogućiti čak veštačku inteligenciju. Smit takođe izjednačava politeizam i monoteizam i to pozivajući se na sveprisutnost božiju. Iz toga proizlazi i njegova vera u univerzalno spasenje, koju mu je navodno otkrio pravoslavni sveštenik iz Indije. Van Luik pravilno zaključuje da mistik monoteizma može da vidi Boga u svemu, ali nikako jednog Boga na nebu i mnoštvo bogova u svetu kako to tvrdi Smit. U svojim politeističkim egzibicijama on se poziva na Karla Gustava Junga i na njegovu ideju Boga kao psihološke činjenice. Pokretu nju ejdža Smit prigovara jedino da je neorganizovan i konfuzan, ali navodeći da je on sam, kao i taj pokret, više za spiritualnost nego za religioznost. On čak tvrdi da je duhovnost moguća i bez religioznosti. Van Luik smatra da Smit, kao i svi nju ejdž autori, iz svetskih religija uzima samo ono što mu odgovara (Van Luik, internet; 1–44).

Da li je Genon govorio ili, kako bi rekao Smit, proricao ovako nešto?

Smit nije beznačajan. U mnogim delima on se prikazuje kao važan tradicionalista. Mark Sedžvik navodi da je knjiga ovog autora *Svetske religije* prodana u 1.500.000 primeraka. Rođen je 1919. i praktikovao je budizam i sufizam i druge oblike popularne instant duhovnosti. Autor je mnogih knjiga u kojima se zalaže za nedefinisanu duhovnost. Danas je hrišćanin. Prošao je u svom dugom životu sve moguće nju ejdž centre i obuke. On otvoreno zaključuje da se Genon uklapa u njegove koncepcije jedinstva religija, prilično pojednostavljene i, rekli bismo, plitke i redukcionističke (Sedžvik 2006: 206–210).

Još jedna značajna knjiga o Genonu, možda najznačajnija i najnavođenija knjiga izvorno pisana na engleskom, govori isto tako, verovatno ne slučajno, o proročkoj ulozi Genona i o njegovoj ulozi u kreiranju i projektovanju budućnosti. To je knjiga Robina Vaterfilda *Rene Genon i budućnost Zapada* sa podnaslovom *Život i spisi dvadesetovekovnog metafizičara*. Naslov se baš ne slaže sa podnaslovom, ali je vredno izložiti osnovne postavke ove knjige bar kratko.

Autor pravilno zapaža da je najvažnija Genonova knjiga *Vlast kvantiteta i znaci vremena* (Guenon 2004), u kojoj se izlaže dehumanizacija i fragmentacija ne samo društva, umetnosti i nauke nego i samog čoveka. Za Renea Genona istina sama je ono što svedoči za sebe svojim intelektualnim svedočanstvom. Nema mesta za moć uveravanja pojedinca ili za dijalektičku veštinu uveravanja autora. Ništa ne može da očisti ogledalo od onoga čega nema. Misao, ne Genonova misao nego misao koju on prenosi, nema potrebe za autorima, pa retko i za interpretatorima. Misao se prenosi procesom transmisije koji je egzaktni i rigorozan. Tako se potvrđuje tradicionalan karakter. Genon nije pretendovao da bude mislilac nego prenosilac poruke (videti: Waterfield 2006: 16).

Iz ovoga apsolutno nije jasno čije je poruke prenosio Genon i kakva je to misao koja nema onoga ko misli pa je baš zbog toga neprikosnoveni i, što je najvažnije, kako prepoznati takvu misao.

Prilično nejasno samo po sebi, a naročito zato što u daljem tekstu impersonalizam objašnjava Genonovim ličnim karakteristikama, to jest njegovim vaspitanjem i školovanjem, što je suprotno samo po sebi a i Genonovom učenju kao bespogovornoj istini. Kako možemo da znamo koja i kakva istina svedoči sama za sebe? Kako onaj koji pretenduje da govori u ime impersonalne istine može da kritikuje impersonalizam modernizma?

Pripadništvo mnogobrojnim okultnim i masonskim organizacijama Vaterfild naziva traženjem, a nalaženjem naziva primanje sufijske inicijacije 1909. i nakon toga intenzivno bavljenje hinduističkim doktrinama iz kojih izvodi svoje osnovne postulate, zatim pisanje u katoličkim časopisima i poznanstvo sa kardinalom Žakom Maritenom, te pripadanje martinističkim i ostalim masonskim ložama.

Genonova konverzija na islam

Nije jasno kada je Genon postao musliman jer, kako dalje piše: „On je usavršio svoj arapski i 1931. objavio je seriju tekstova u časopisu *El-Marifa*. Obnovio je svoje kontakte sa šadilijskom sektom i prisustvovao sastancima koje je držao šaik Salama Radi, koga je upoznao u džamiji *Sejidna el-Husainia*. Sada se otvoreno predstavljao svojim inicijacijskim imenom Abdul Vahid Jahja” (Waterfield 1987: 56).

Dakle, Genon je postao sufija pa je nakon dvadesetak godina obnovio prisustvovanje sastancima – zvuči zbunjujuće.

Da bi dalje objašnjavao: njegovi prijatelji u Francuskoj bili su zbunjeni time kako i zašto on živi u Kairu iako nisu bili svesni toga da je počeo otvoreno da ispoveda islam. Njegovi hrišćanski prijatelji smatrali su da je on još uvek hrišćanin i nisu znali da li će njihovi naponi da ga spasu uroditi plodom, kao što je jedan od njih – De Fremon pisao 1938. godine: „Pitanje Genonove konverzije na islam dugo je bilo izvor bola i nerazumevanja za mnoge.” Ali za Genona, kako je on pisao, konverzija nije imala ništa ni sa kakvom spoljašnjom i kontingentnom promenom i proizlazi jednostavno iz moralnog domena.

Nasuprot onome što se inače smatra konverzijom, nema ničega što implicira superiornost jedne tradicije nad drugom, nego samo duhovnu pogodnost (*convenience*), što je opet nešto sasvim drugo nego pojedinačna prednost. Genon je dugo bio uveren ne da postoji neka superreligija koja će zameniti sve postojeće religije, nego da sve religije sadrže primordijalnu istinu koja u suštini govori isto. Doktrinarne i dogmatske razlike bile su na nižem nivou, na nivou manifestnog stvorenog sveta razlika i podela. Naime, sve razlike mogu biti razrešene kada pojedinac dođe na nivo principijelnog jedinstva (videti: Waterfield 1987: 57–58).

Ostaje nejasno kada je Genon postao musliman i kako je bio sufija i iniciran u sufizam a da nije pripadao islamu, šta označava razlika između spoljašnje i unutrašnje promene i opet nerazumljive mistifikacije i iskazi koje samo valjda „izabrani” mogu razumeti.

U daljem tekstu autor izlaže kako je Genon bio nesistematičan i neistoričan mislilac, što on objašnjava njegovom veličinom i izdignućem iznad istorijskih okolnosti, kao i time da se misli tako velikog metafizičara nisu mogle svrstati niti organizovati u neki koherentan sistem kao ni izraziti običnim rečima (videti: isto: 63–68).

Nakon izlaganja Genonovih hinduističkih doktrina, za koje recimo Fritjof Šuon kaže da su pogrešne, autor nam otkriva da moramo da budemo svesni toga da, iako je Genon lično prihvatio islam, za njega je istinski religiozan čovek budućnosti onaj koji se drži univerzalno prihvaćenih metafizičkih

istina i živi po njima bez obzira na to u kojoj se religijskoj zajednici nalazi, bez obzira na to koja mu je vaspitanjem ili po ličnom izboru najpogodnija. Na taj način on će prihvatiti učenja pa čak i forme kulta drugih religijskih učenja, čime će biti obogaćena praksa religija, kao što bi bila osiromašena ekskluzivnim prihvatanjem samo jedne prakse. To je Genon nazivao „drugom asimilacijom”. Određeni prosvetljeni ljudi trebalo bi da budu otvoreni, kao što mnogi već jesu. Oni će na taj način naći dublju istinu u svome religijskom izrazu, koji će bez ove infuzije postati sterilan. Ljudi koji prihvate ovu doktrinu formiraće elitnu grupu, o čemu je Genon mnogo pisao i tako zbunjivao svoje čitaoce. Prevodioci na engleski izbegavali su reč „elita” i birali manje oštru reč „izabrani” ali, kako kaže *Oksfordski rečnik engleskog jezika*, „elita” i znači „izabrani deo”, „najbolji”, i to je ono što je Genon mislio. On je upoznao mnoštvo prosvetljenih ljudi, od kojih su mnogi bili hrišćani povezani sa Crkvom koji su živeli primordijalnu tradiciju i delili je sa drugima. Ne bi bila potrebna nikakva formalna organizacija kao ni stroga pravila. Možda bi to bilo slično onome što zagovara Merilin Ferguson u knjizi *Akvarijanska zavera*, bibliji pokreta nju ejdž, ali ne smemo da zaboravimo da Genon, kao i svi tradicionalni mislioci, nije imao poverenja u vlast naroda (isto 1987: 86–87).

Uz opasnost da nekritički prihvatimo konspirološke teorije, možemo da zaključimo da se iza Genonove strogosti i nerazumljivosti u najboljem slučaju krije težnja za stvaranjem nove elite intelektualaca, neke nove verzije indijskih brahmana.

Jedan od hinduističkih koncepata na koji Genon neretko referiše jesu kaste, sistem koji izgleda potpuno odbojan zapadnoj hrišćanskoj demokratiji. Mnogi će reći da taj princip mnoge ljude osuđuje na potrebne ali i degradirajuće funkcije. Ali ko kaže da su to degradirajuće funkcije? Gandhi, veliki indijski vođa, nije tako mislio. On je smatrao da su sve potrebne aktivnosti časne i da bi trebalo svi da ih vrše. Ako je određena vrsta farisejstva upala u sistem, to je znak da sistem treba reformisati, a ne uništiti ga. Govoreći o religioznim običajima Indoevropljana, prof. H. Ginter piše: „Smatrano je da zakon kaste korespondira zakonu svetskog reda (*darma*) ili *ius divinum* Rimljana.” Učestvovanje u superiornom duhovnom poretku Veda, upanišada, brahmana originalno je određeno stepenom kaste. Što je viša kasta, strože je osećanje dužnosti da se vodi život u skladu sa svetskim poretkom (Waterfield 1987: 87).

Šta reći na činjenicu da neko ko se izjašnjava kao musliman predlaže uvođenje kasti?

Posebna tema koju Genon razmatra jeste inicijacija. Kako kaže naš autor: „Inicijacija ima dva aspekta: lični i društveni; jer daje konačno oslobođenje

od iluzije.” Citirajući Žana Servijea i njegovu knjigu *Čovek i nevidljivo*, u kojoj on ističe misao „znati – to je biti”, Genon kaže: „Samo inicijacija može da nam da znanje. Znanje je pre svega tradicija. Znanjem inicirani dospeva u prisustvo bića koje je homogeni kontinuum, nevidljiv ali prisutan u fenomenalnom svetu.” Dalje nam Vaterfeld objašnjava Genonovu doktrinu: „Nevidljivo bira koga će da inicira. To nevidljivo nije isto što i volja božija u hrišćanstvu. To više odgovara prehrišćanskom impersonalnom bogu. Ta volja nema hrišćanske karakteristike dobrote” (Watterfield 1987: 123).

Ovo deluje pomalo zastrašujuće za pripadnika monoteističke religije koji veruje u dobrog Boga, milostivog i samilosnog. Postavlja se pitanje zbog čega se Genon toliko trudio da objašnjava simbole raznih okultnih tradicija kada nešto nevidljivo daje inicijaciju koja je znanje. Šta je, ili ko je, to koje bira ko će biti iniciran i inicira ga; i u šta ga inicira? I kako su to sve religije validne ali su ipak one avramske i monoteističke nekako višeg reda? Pored toga, i pre hrišćanstva postoji svest o personalnom Bogu. O tome svedoči i hrišćanska *Biblija*.

U daljem tekstu, kao primer sveštenstva navodi se Melhisedek koji je blagoslovio Avrama, navodeći kako je lik Melhisedeka prisutan u monoteističkim tradicijama ne objašnjavajući nam koja je novost Genonovog pozivanja na ovu ličnost. Autor ne govori eksplicitno koja je veza Genona sa budućnošću Zapada, što nam nagoveštava u naslovu.

U delu *Car sveta* (Guenon 1995), Genon govori o Agarti, skrivenoj zemlji u kojoj se nalazi car sveta, i u knjizi se poziva na delo avanturiste Osendovskog *Zveri, ljudi, bogovi* (Osendovski 2005) kao da je reč o autentičnom i verifikovanom dokumentu o susretu sa carem sveta. Prilično je nejasno u čemu se sastoji vlast i na koji način vlada taj car. Čitajući ovu knjigu, vidljivo je da je autor nadahnut doktrinama Sen Iva de Alvedra o sinarhiji. Za Sen Iva sinarhija je učenje o idealnoj vlasti koju izlaže u četiri knjige pod nazivom *Istinita Francuska*. On se zalaže za klasno društvo sa saradnjom klasa. Srž takvog društva čine tajna društva sa proročistima koja vladaju iza scene. Ta proročišta bi telepatski komunicirala sa svetskom vladom koja se povukla u Agartu u središte zemlje (Godwin 1993: 82–87, 88).

Prihvatanje ovakvih bizarnih ideja znači da se Genon nije oslobodio martinističko-masonskih ideja ili da su mu one bile potrebne za njegov projekat. Da li je on imao neki drugi projekat sem borbe protiv modernizma? Inače, poznato je da je pravoslavna crkva sve do novijeg vremena učila da se u središtu Zemlje nalazi pakao.

Pored toga, upadljivo je da je Genon, koliko god da se poziva na duhovnost, i te kako zainteresovan za problem vlasti i da tu vlast shvata kao vlast elite, vlast iniciranih i posvećenih, prizvanih od nepoznatih neljudskih i nebožanskih sila, rukovođenih u svom delovanju postulatima koji se ne dovode u pitanje jer su deo tradicije.

Ezoterizam kao osovina Genonovih naučnih usmerenja

Tekst Renea Genona *Hakika i šari'a u islamu* sa podnaslovom *Islamski ezoterizam* počinje sledećim rečima: „Od svih tradicionalnih doktrina, islamska možda najviše razlikuje dva komplementarna dela koji mogu biti nazvani egzoterizam i ezoterizam. U arapskoj terminologiji, *šari'a* znači 'veliki put', zajednički za sve. A *hakika* doslovno 'unutrašnja istina', rezervisana za elitu, ne zbog slobodne odluke, nego samom prirodom stvari, pošto svi ljudi ne poseduju sposobnosti ili kvalifikacije koje se traže da se dođe do znanja istine [...] *Šari'a* obuhvata sve ono što se u zapadnim jezicima naziva religiozno [...] dok je *hakika* čisto znanje” (Genon, internet: 89).

Ovde nalazimo neke netačnosti ili, bolje rečeno, nepravilnosti tipične za Genona. Ne može se reći da postoje komplementarni aspekti jedne vere, pa onda da su jedni ljudi predodređeni za spoljašnji aspekt a drugi za unutrašnji aspekt. Time ne bi bili komplementarni aspekti vere nego ljudi kao delovi verske zajednice, koji se ovde, u skladu sa dosada pokazanim Genonovim razumevanjem sveta, dele na višu i nižu kategoriju ljudi. Pored toga, *šari'a* znači „verozakon” a upotreba sintagme „široki put” direktna je asocijacija na reči Isusa Hrista da ne treba ići širokim putem jer vodi u propast. *Šari'a* je prosto verozakon i obuhvata ritualnu praksu, moralna i druga pravila, ali koja sama po sebi imaju svoj unutrašnji aspekt. Teško je i zamisliti čoveka koji bi ispunjavao samo spoljašnja pravila bez ikakvog osećanja pobožnosti. S druge strane, *hakika* znači „istina” a ne znanje, a ako bi i moglo da se prevede kao znanje, onda znači „poznanje Boga” – živog i ličnog Boga, čega u islamu nema bez *šeri'ata*. Ovakvi iskazi pogotovo su neprimereni za islam kao izrazito monoteističku veru, a sa gledišta zajednice izrazito demokratsku veru, u kojoj, na primer, svaki vernik koji poseduje minimum znanja za to može da predvodi zajedničku molitvu.

Princip *tavhida* ili jedinstva u svim aspektima vere i prakse upravo je tipičan za islam i o njemu svedoče svi teolozi, a u naše vreme čini nam se najbolje i najjasnije Mortaza Motahari (videti: Motahari: 2003).

U daljem tekstu, Genon tvrdi da na duhovnom putu iščekavaju kod takvog izabranika karakteristike stvorenja i čoveka. Bez obzira na sva učenja, ili učenja bilo koga, sasvim je sigurno da je Bog večan i time i do kraja nedostižan i da nijedno biće ne može do kraja poznati Boga i time izgubiti karakteristike stvorenja ili kreacije. Reč *tasavuf*, koja bi značila po njegovom mišljenju nešto veoma različito od sufizma, on izvodi iz pojma *tavhid*. *Tavhid* on shvata psihološki kao jedinstvo koje postižu ezoterici a ne kao ontološki princip jedinstva. Čak navodi da reč *sufi* ima istu numerološku vrednost kao *hikma al-ilahija* (božanska mudrost), ali nam nije jasno šta to treba da kaže.

I onda nastavlja: „Iz svega možemo da izvedemo nekoliko važnih konsekvenci od kojih je najvažnija da 'sufizam' nije nešto što je 'dodato' islamskoj doktrini spolja nego, naprotiv, bez sufizma je islamska doktrina nekompletna i to 'odozgo', što će reći u svom principu.” Nakon toga Genon ne daje nikave dokaze za tu tvrdnju, nego objašnjava da je sufizam tradicija jer ima verodostojnu *silsilu* (lanac prenošenja). U daljem tekstu on objašnjava da islam nema veze sa mistikom jer je mistika hrišćanska pošto je hrišćanstvo u egzoterijskom domenu jer ima pasivan odnos prema Bogu. „Pošto je mistik pasivne prirode, on nema šeiha ni duhovnog učitelja (*spiritual master*) – koji naravno nema ništa sa duhovnim vođom (*spiritual director*) – u religioznom smislu jer nema *silsilu* ili lanac prenošenja” (Genon, internet: 94).

Sasvim je nejasno kakva je razlika između pojmova *spiritual master* i *spiritual director* i kako to hrišćanstvo nema lanac prenošenja kroz sveštenstvo. Naročito da je hrišćanstvo pasivno jer nema duhovnog vođu. Kako nema duhovnog vođu i zašto bi neko bio pasivan ako nema vođu, pre bi bio aktivan?

Dalje Genon objašnjava kako se mistički i inicijacijski putevi veoma razlikuju i da je to sve veoma teško da se shvati, pa se on zato valjda i ne trudi da objasni.

Kao dokaz za uzvišenost i inicijacijski karakter sufizma on navodi numerologiju, koja je, po njegovom mišljenju, slična kabali, i kosmologiju. Zašto bi numerologija ili kosmologija bila iznad doživljaja živog Boga? Te nastavlja: „Naglasio bih da za većinu ljudi za koje važi spoljašnji zakon, on više označava ograničenje nego vođstvo. On je uvek ograničenje koje služi da se ne skrene bez unapred utvrđenog puta. Tako oni koji ne mogu direktno kontemplirati svetlosti, mogu bar da vide odraz te svetlosti” (isto: 99).

Kritika Genonovog ekstremnog ezoterizma i njegove „tradicionalne metafizike”

Ako je po Genonovom mišljenju islam nekompletna bez sufizma, a svi ne mogu da praktikuju sufizam jer nisu izabrani za to, i to nije jasno od koga izabrani jer se nigde ne govori da su izabrani od Boga, jasno je da se ovde postavljaju sufije kao sama po sebi izabrana kasta sa kojom tek islam postaje religija, dok masa vernika treba verovatno samo da slepo sledi odredbe. Dakle, čovek koji nije sufija ne može biti sam po sebi pripadnik islama, njega upotpunjava drugi čovek koji je sufija i koji ima posebne karakteristike i privilegije.

Iako u sufizmu sasvim sigurno ima i dobrih stvari, ovakvo tumačenje naglašava ono najgore u sufizmu – tj. osećanje elitizma, izabranosti, neobaveznosti religijskih pravila, što u krajnjoj liniji, zbog ljudske slabosti, vodi do oholosti i prenebregavanja religijskih obaveza. Naročito ako znamo da veliki deo islama i ne zna za sufizam, i to čak oni koji izgledaju veoma, ili jesu u

mnogim stvarima, suprotstavljeni, kao što su šiizam i vahabizam, pored čitavih regiona sveta nastanjenih islamskim stanovništvom.

U mnogim biografijama desetog šiitskog *imama* Hadija navodi se njegov stav u odnosu na sufije, a u jednoj od njih postoji deo koji se zove „Zabrana druženja i mešanja sa sufijima”. *Imam* al-Hadi upozoravao je svoje drugove i sve muslimane da se ne mešaju i ne druže sa sufijima jer su oni izvor grešaka i devijacija za narod. Oni prikazuju asketizam da bi obmanuli jednostavan i naivan narod.

Ovakav stav desetog šiitskog *imama*, koji se prenosi u mnogim knjigama i tekstovima, može nekome vaspitanom na sentimentalnoj, modernističkoj i relativističkoj literaturi i misli novog vremena izgledati preterano oštro i previše strogo. Baš kao Genonove reči o savremenom svetu. Izgleda, na prvi pogled, čudno da je ovakav stav usmeren protiv Genonovih istomišljenika i prethodnika. O čemu je reč? Da li je moguće da sentimentalizam, relativizam i samoobmana pronalaze najčudnije puteve? Pošto je sam Genon bio veoma strog, uvereni smo u to da bi on i njegovi sledbenici razumeli i da će razumeti ovu strogost. Ovakav stav *imama* Hadija svedoči nam o tome da on sufije shvata kao uzurpatore duhovne vlasti. Još pre hiljadu godina bilo mu je vidljivo da samoproglašena elita ne može da nameće svoje stavove jednoj verskoj zajednici. Sasvim je jasno da je i njegova dužnost kao vrhovnog čuvara verske istine bila da zaštiti *tavhid* kao vrhovni verski princip koji pokušava da se naruši deljenjem zajednice na viša i niža bića.

Druga činjenica je mogućnost proizvoljnosti i proglašavanja bilo kog učenja za jedinu pravu tradiciju. Zbog svega toga nije čudno da se takozvani perenijalisti pozivaju najviše na sufizam iako ne postoji jedinstvena definicija sufizma, a ni doktrina ni praksa ni kod samih sufija. Perenijalizam propoveda vraćanje na takozvanu primordijalnu univerzalnu religiju unutar svake religije posebno, ali ne kroz molitvu, post i ispunjavanje verskih obaveza, nego kroz neku posebnu religiju. Koliko je to izvodljivo, nije baš sasvim jasno. Perenijalizam označava navodno večnu i istinitu religiju i doslovan je prevod hinduističkog termina *sanatana darma*.

Perenijalizam, čiji je rodonačelnik Rene Genon, podložan je kritici i savremenih mislilaca kao što je prof. Muhamed Legenhauzen, koji trenutno boravi u gradu Kom u Iranu. U svom tekstu pod indikativnim naslovom *Zašto nisam perenijalista* Legenhauzen nas obaveštava o istorijskim uslovima u kojima je nastao tradicionalizam Genona i Kumarasvamija. Autor smatra da ovaj pokret ima svoje pozitivne osobine pre svega u kritici modernizma, ali da je ta kritika preterana, te da je pokret reakcionaran i neosnovano romantizuje okultne aspekte svetskih religioznih tradicija.

Na početku on citira rimokatoličkog teologa Jaroslava Pelikana koji kaže: „Tradicija je živa vera pokojnih, a tradicionalizam je mrtva vera živih. Tradi-

cija živi u dijalogu sa prošlošću, imajući uvek svest o tome ko smo mi i da mi donosimo odluke. Tradicionalizam smatra da ništa ne može biti učinjeno prvi put a da, ako hoćemo da rešimo neki problem, moramo da dođemo do pretpostavljeno jednoglasnog svedočenja homogene tradicije” (Legenhauzen, internet: 1).

Legenhauzen smatra da je tradicionalizam moderna reakcija na modernizam, te da je samim tim potpuno moderna pojava koja je nastala kao pokret u krilu rimokatoličke crkve. O Genonu nastavlja sledeće:

Godine 1906. postao je štićenik Žerara Ankoza zvanog Papus, koji je bio saosnivač teozofskog društva u Francuskoj. Papus je nakon toga došao u sukob sa teozofskim društvom da bi osnovao Fakultet hermetičkih nauka, a Genon se kasnije odvojio od obe organizacije. U svojim spisima on je oštro osuđivao teozofiju i u njima je izlagao stav da je ona nastala na degeneraciji prvih perenijalnih principa. Ali, bez obzira na to, kao i Kumurasvami, on je do svojih ideja o metafizici i ezoterijskom jedinstvu svih religija došao preko teozofije. Kumurasvami i Genon delovali su komplementarno i privukli su jedan broj sledbenika koji su postali uticajni autori i propagatori tradicionalizma, kao što su: Fritjof Šuon, Titus Burkhart, Marko Palis, Martin Lings, Sejid Hosein Nasr, Hjuston Smit i ostali. Ovi pisci imaju mnoge zajedničke doktrine koje u esejima o jedinstvu religija izlaže Vajthol Peri. Tradicija je kontinuitet otkrivenja, neprekinuto prenošenje kroz bezbrojne generacije duhovnih i kosmoloških principa, nauka i zakona koji proizlaze iz otkrivenih religija gde ništa nije zanemareno, od uspostave socijalnih poredaka i zakona ponašanja do kanona koji regulišu umetnost i arhitekturu, ukrašavanje, i oblačenje; uključuje i matematičke nauke, fiziku, medicinu i psihologiju, obuhvatajući i one koje proizlaze iz nebeskih kretanja. Ono što tradiciju totalno suprotstavlja našem modernom učenju koje je materijalno zatvoren sistem jeste ponovno referisanje svih stvari na superiorne planove i na kraju na konačne principe potpuno nepoznate savremenom čoveku (Legenhauzen, internet: 5–6).

Šta reći na ovo? Pripadnici otkrivenih religija, Kumurasvami i Smit kao hrišćani i svi ostali kao muslimani, i dalje primaju otkrivenja i to ne „privatne objave” kako bi rekli rimokatolici, nego prava otkrivenja i to opštevažeca i čak opšteobavezujuća. Kako i od koga dobijaju znanje o savremenim principima koji su nedostupni savremenom čoveku, valjda su oni čak i moderni? Ako su saznali te tajne, zašto ih nisu otkrili svima, nego samo ponavljaju opšte religijske principe? Ne postoji nikakvo koherentno i kodifikovano moderno učenje, a pogotovo kao zatvoren sistem.

Zatvoren sistem, po onome kako ga predstavljaju tradicionalisti, jeste tradicionalizam jer je u njemu sve regulisano; tako bar kažu i tome teže njegovi propagatori. Sa druge strane, Martin Lings, iako je musliman, zalaže se za kaste. Hjuston Smit ponavlja opšta mesta hipi pokreta, sinkretizam Fritjofa Šuona, i pored autoritarnog izlaganja, veoma je teško razumljiv. Nije jasno na koja se nebeska kretanja misli. Ako se misli na materijalna, onda se svaka fizika, a naročito potpuno materijalistička, oslanja na nebeska kretanja u svojim osnovnim pojmovima prostora i vremena.

U daljem tekstu, Legenhauzen ističe da pojmovi modernog i tradicionalnog nisu sasvim ni suprotstavljeni, te da ih nije tako lako ocenjivati, a da kod tradicionalista nisu jasno definisani. Navodeći Genonovu averziju prema teozofiji, autor ističe da je religiozni pluralizam tradicionalizma veoma sličan pluralizmu teozofije:

Genon je došao do zaključka da je gospođa Blavacki šarlatan. Ipak, oblik njenog religioznog pluralizma je zadržao [...] Ono što je loše i kod jednih i kod drugih, jeste sumnjivo čitanje tekstova religioznih tradicija. Osnov je isti. Postoji jedna ezoterijska doktrina koja konstituiše osnovu svih religija, dok se razlike odbacuju kao devijacija (isto: 8).

S druge strane, Legenhauzen ističe da islamskim misliocima posebno smeta religijski pluralizam u stvarima nespojivim sa islamom, te nastavlja:

Teološki kriticism nije samo teoretski. On ima praktične posledice. Islam nam daje relativno egalitaran socijalni ideal u kome nema razlike u obavljanju verskih dužnosti na bazi društvenog položaja, zanimanja, boje ili rase. Hinduizam, opet, ne samo da ima sveštenstvo nego je okovan u kastinskom sistemu. Tradicionalisti kao Martin Lings nastavljaju da brane taj sistem kao autentičnu tradiciju umesto da ga kritikuju na bazi islamskog učenja, pa tako tvrdi [Lings], zahvaljujući kastinskom sistemu sa bramanima kao čuvarima religije, mi imamo hinduizam koji do danas daje cvetove svetosti (isto: 13).

Legenhauzen u nastavku ističe:

Tradicionalizam je ideologija, u pravom značenju te reči, koja nudi sistem ideja na osnovu čega daje socijalni ili politički program [...] On: 1. sadrži manje ili više obuhvatnu teoriju o svetu i mestu čoveka u njemu; 2. daje generalni socijalni i politički program; 3. predviđa za sebe da će preživeti iskušenja koja dolaze; 4. traži ne samo da ubedi nego i da regrutuje lojalne sledbenike, od kojih ponekad traži vernost; 5. obraća se ši-

rokoj publici ali s naglaskom na vodećoj ulozi intelektualaca. To je još jedan „izam”, još jedan „maktab” koji proizlazi iz evropskog osećanja modernosti. Kada kritikuje ideologiju i modernizam, tradicionalizam kritikuje sam sebe. Što se tiče političkog programa tradicionalizma, njega je najbolje izrazio Sejid Hosein Nasr, govoreći: „U političkom domenu tradicionalizam uvek insistira na realizmu zasnovanom na islamskim normama. U sunitском svetu, on prihvata klasični kalifat, i u njegovom odsustvu druge institucije kao sultanat, koje su se razvile u svetlu *šeri'ata* i zbog potreba zajednice. On nikako ne želi da razara tradicionalne islamske zajednice. Što se tiče šiitskih muslimana, tradicionalna perspektiva nastavlja da insistira na konačnom autoritetu dvanaestog *imama* u čijem odsustvu nijedna vlast ne može biti savršena. I kod šiita i kod sunita tradicionalna perspektiva uvek ostaje svesna pada zajednice iz početne savršenosti i opasnosti da se sruše tradicionalne vrednosti i zamene modernim zapadnim.” (isto: 13–14).

Komentarišući misli Sejida Hoseina Nasra, Legenhauzen nastavlja:

Kako ja razumem islam, mnogi sunitски i šiitski muslimani saglasni su s tim da, bar nakon prva četiri kalifa, kalifat predstavlja totalnu propast i promašaj u kome su volja za moć i lično izživljavanje postali pravilo ponašanja u ime islama. Mučeništvo *imama* Huseina spasio je islam identifikovanja sa takvom dekadencijom, svedočenjem da je kalifat postao suprotan islamu. Ova vrsta razumevanja islamske istorije izgleda da je neshvatljiva tradicionalistima koji hvale vlast zasnovanu na suverenitetu sultana i takozvanih kalifa, kritikujući iskvarenost takvih vlasti kao nesavršenosti koje treba tolerisati da bi se sprečio neki zapadni model vlasti. To je reakcionarna politika u svom najgorem obliku [...] Na bazi čitanja Genona, možemo da zaključimo da intelektualna elita može da vrši funkciju sličnu hindu bramanima, kao sveštenička kasta nakon završetka modernog doba i uspostave tradicije. Neka nas Bog sačuva od takve sudbine (isto: 15).

Kakva bi to sudbina bila, nagoveštavaju nam Luj Povel i Žak Berže u svojoj poznatoj knjizi *Jutro maga*, koja je svojevremeno otvorila talas knjiga koje su se bavile okultnim korenima istorijskih pojava. Veoma je poznata njihova misao o Genonu: „Ako je po Lenjinu komunizam sovjetska vlast plus elektrifikacija, onda je hitlerizam genonizam plus oklopne divizije” (Pauwels & Bergier 1960: 7).

Svakako možemo da zaključimo da sličnost između perenijalizma ili tradicionalizma sa totalitarnim sistemima dolazi jer ni u jednom ni u drugom

nema prostora za slobodu koju donosi samo Sveti duh koji nadahnjuje proroke. Legenhauzen, kao čovek vere, ne ostaje na konstatacijama nego smatra s pravom da je cilj svakog vernika borba za praktikovanje vlastite autentične vere u svim uslovima, a ne reakcionarno vraćanje na idealizovanu prošlost koja u mnogim aspektima nije bila nimalo idilična nego je bila i gora od modernog doba.

Pošto je Legenhauzen islamski teolog i profesor koji živi u Komu – i možda je upravo zbog toga nesklon tradicionalizmu – obratićemo se Gajdaru Džahidoviču Džemalu, ruskom intelektualcu koga Mark Sedžvik u svojoj knjizi *Pobuna protiv savremenog sveta* svrstava u tradicionaliste (videti: Sedžvik 2006: 16, 276, 291, 325, 333, 349).

Džemal je veoma uticajna ličnost u društvenom životu Rusije i izvršio je odlučujući uticaj na vodećeg ruskog intelektualca Aleksandra Dugina. Piše o teologiji, politici, poeziji, umetnosti i kulturnim pojavama. U svojoj knjizi *David protiv Golijata* na nekoliko mesta pominje Genona:

Rene Genon u svojim fundamentalnim radovima detaljno je opisao problematiku kosmičkih ciklusa saglasno kojima postoji, iščezava i obnavlja se paket svetova koji obrazuje jednu Veliku vasseljenu (Džemal 2010 :135).

Genon koji je primio islam ali je 99 odsto svojih tekstova posvetio hinduizmu, taoizmu i zapadnom masonstvu, tvrdio je za avramski lanac proroka sa svojim svedočenjem o jednom i nedostižnom subjektu slobodnom od identiteta i sličnosti sa bilo kim sem sa sobom samim, da je to prosto egzotična verzija jedne globalne tradicije, koja je prilagođena mentalitetu *kali juge* (četvrtog perioda kraja velikog ciklusa) u kojem ljudi nisu sposobni da sagledaju svetlost prvobitne istine. Genon prihvata hinduistički ciklizam [...] Stvar nije u tome da transcendentni monoteizam otkrivenja ignoriše pojavljivanja i iščezavanja čovečanstva [...] Prosto otkrovenje je upućeno konkretnom čovečanstvu našeg ciklusa sa prizivom da reši svoje konkretne probleme postojanja. Otkrivenje se obraća ljudima kao konkretnim i jedinstvenim, što i jesu dok postoje. U kuranjskom tekstu postoje nagoveštaji i pomeni na alternativu koja može da se desi sadašnjem čovečanstvu ako ne bude dostojno poslanstva. Dakle, islamu nije strana misao o mnoštvenosti čovečanstva. Zadatak čovečanstva po monoteizmu jeste da ne bude jedno od mnogih nego jedinstveno čovečanstvo. Kao što kaže Otkrovenje Svetog Jovana Bogoslova: „Zakle se anđeo da vremena više neće biti”, učenje o večnosti i Strašnom sudu, raju i paklu nespojivo je sa učenjem o novom ciklusu [...] Verovatno jedan od razloga što je Genon tako malo pisao o islamu jeste to da se zaobiđu

svi ti problemi. Potpuno je očividno da monoteizam proroka jeste beskompromisna borba sa cikličnim pogledom na svet, ne na nivou dokazivanja nego na planu revolucije protiv same ciklične realnosti (isto: 141).

Džemal dakle naglašava da je Genonov ciklizam nespojiv sa avramističkim religijama, čiji je cilj spasenje a ne neprekidno ponavljanje, koje i nije cilj nego datost ili, za čoveka sa umom formiranim u avramovskim religijama, neka vrsta prokletstva. U knjizi *Zid Zulkarneina* Džemal se opet vraća na Genona:

Genon koji je u XX veku primio islam¹, postao je najadekvatniji eksponent „tradicionalne metafizike”, te je bio najpogodniji da izloži učenje o identitetu svih religija i o vrhovnom kastinskom savezu žrecâ (sveštenika) nezavisno od religija. Genon je glasnik vrednosti tradicionalističkog kluba, koji je glavna sila establišmenta iza fasade liberalnog društva sa njegovim „demokratskim” institutima. Pored toga, preko njega je tradicionalistički klub učinio najdrskiji pokušaj da uzurpira i uzme pod kontrolu islam. U nekom smislu, Genona možemo nazvati analognim apostolu Pavlu u islamu. On stremlji da preformira do neprepoznatljivosti smisao javljenog otkrovenja. Zato ga treba izučavati i, gde je neophodno, citirati (isto: 165).

Gajdar Džahidovič sasvim sigurno ne smatra da postoji neki tradicionalistički klub kao organizacija, ali smatra da postoji neprekinuti sistem vladanja nad ljudima koji želi da zameni Boga i koji je suprotan učenju monoteističkih proroka, sa učenjem o raznim datostima kao neminovnostima, kao što je učenje o kastama ili o kosmičkim ciklusima.

U knjizi *Revolucija proroka*, u tekstu „Tradicionalizam i profanizam” Džemal govori o Genonu kao o apologeti otvorene jerokratije², vladavine hinduističkim jezikom bramanske kaste koja se postavljala između Boga i ljudi u raznim oblicima kroz istoriju. Jerokratija svakako nije vlast sveštenstva shvaćena u doslovnom obliku, nego posredovanje između Boga i ljudi, kao ono na šta Isus upozorava kada opominje fariseje da sami ne ulaze u carstvo nebesko i da drugima ne daju da uđu. Dakle, Džemal s pravom smatra da je posredništvo ili superiornost svake izdvojene kaste suprotno proročkim religijama. U stvari, doslovno bi jerokratija značila vlast sakralizovanih osoba ili sakralizacija vlasti, što nam još bolje objašnjava smisao same ideje. Reč *agios* na grčkom jeziku znači „sveti”, dok *jeros* znači „svešten” ili „sakralan”.

1 Važno je podsetiti da je Genon primio islam po sufijskim kanalima.

2 Jerokratija potiče od grčkog termina *jeros* što znači „sveštenik”. Otuda, jerokratija jeste vladavina sveštenika kao izdvojene kaste ali ne uvek doslovno sveštenstva.

Umesto zaključka

Rene Genon razmatra društvo u nekoj dihotomiji. S jedne strane postoji tradicionalno društvo, uvek, u svim vremenima i u raznim manifestacijama. Srednjovekovna Evropa, Daleki istok – to su za njega normalna društva. Na drugom polu jeste profano društvo koje je negativ prvog. Takvo društvo, po Genonovom mišljenju, formiralo se u poslednjih nekoliko vekova. Genon čak određuje i vreme – kraj Stogodišnjeg rata¹. Etape njegovog postojanja jesu: rana reformacija, renesansa, koje su za njega prodor pseudoantičnog duha, gde je antičnost alibi antitradicionalizma; jakobinstvo, Francuska revolucija, liberalizam i, na kraju, XX vek kao poslednja satanska faza profanizma. Sa Genonove tačke gledišta, profanizam je izokrenuti analog u odnosu na punoću ljudskog potencijala.

Genonova koncepcija je toliko ubedljiva, logična i očevidna da je u principu teško da joj se bilo šta prigovori. Ona opisuje očevidne stvari. Ali ako se udubimo u nju, javlja se celi niz pitanja. Ako je tradicija kao nadljudska realnost ta koja deluje kao energetska električna rešetka koja strukturira magnetno polje ljudske supstance, kako se ona degeneriše u sopstvenu suprotnost? Kako se desilo da globalni univerzalni sistem tradicionalizma – fundamentalna norma – gubi kontrolu nad društvom ili delom društva, recimo Evropom? Dolazi li do prodora profanizma o kome govori Genon i da li ceo svet u jednom momentu postaje profan kao kraj ciklusa i *kali juge*?

Genon govori o neophodnosti degradacije i profanacije, pa iz toga proizlazi da su one deo sistema tradicionalizma. U procesu analize ideologije tradicionalizma, gledajući ono što me realno okružuje, nikakav profanizam ne postoji. Profanizam je neka maska, definisani mentalni program za manipulaciju širokim narodnim masama. Sakralni autoritet nije nigde iščezao.

Genonovska šema sastoji se u sledećem: vojnici ustaju protiv žrecâ (sveštenikâ) ustanovljavajući poredak u kome oni zavise od vojničke kaste. Onda buržoazija ustaje protiv vojnika (plemstva) i na kraju šudre – proleter i ustaju protiv trgovaca. To je poslednja faza. To je komunizam kao finalni stadijum involucije. Iza ove didaktičke šeme stoji potpuno druga realnost. Jerokratija je uvek postojala i postoji i do danas u skrivenom obliku. Ona je pre postojala kao država, hram, gde se društvo kao koncentrični krugovi širilo od hrama, piramide ili zigurata u širinu. To je otvorena direktna jerokratska vlast žreca. Danas imamo šemu kriptoteokratije gde sakralni autoritet nije očevidan zbog sistema „zavesa” i spoljašnjih kombinacija između svoje potpune sile i

¹ Genon misli na 1453. godinu. Istina, te godine se dogodio i konačni pad Vizantije. Međutim, kada govori o ovoj godini, Genon uglavnom obraća pažnju na kraj Stogodišnjeg rata između Francuza i Engleza oko francuskog prestola, a ne na pad Vizantije.

moći i onoga što se naziva sistemom masovne svesti. Parlamenti, liberalni instituti, otvoreno građansko društvo i zakoni tržišta jesu sistem prigušivača iza kojih stoji isti sistem društva kao hiljadama godina unazad. Može se reći da je jerokratija sama počela da inicira ratove i prevrate da bi kroz promene sačuvala vlast.

Kasta jerokratije nije jedini organizam. Postoji i konzervativni deo koji je vezan za spoljašnje institucionalne aspekte. Idući od skrivene do otvorene jerokratije, taj deo se obično žrtvuje. Uvek postoje nevidljivi ešaloni vlasti. To su ezoterični redovi u odnosu na crkvu i unutrašnji krugovi unutar samih redova. Postoji konzervativni, vidljivi, i fleksibilni, nevidljivi, deo, koji se orijentiše po smernici: „Što se sve više menja, sve ostaje sve više isto.”

Ubeđen sam da je jerokratija pripremila velik broj krupnih socijalnih promena da bi stvorila potpuno kontrolisano društvo koje se naziva građansko, tržišno, demokratsko i slično. Šta je izborni sistem? To je sistem pi-tijskog proročišta, realizacija *vox populi vox dei*. To je apelacija na kolektivnu podsvest. Podrazumeva se da ljudi koji glasaju daju mogućnost da se projavi sudbina, a ne da iskazuju svoje jadno lično mišljenje. Svako kolektivnoj odluci se „pomaže”. Ko je imidžmejker? Iza konsenzusa stoji mudrost jerokratskog autoriteta. To su sive eminencije političkih, klerikalnih i drugih organizacija sistema vlasti.

I ovde se opet vraćamo Genonu, koji govori o jedinstvu svih tradicija ili o jednoj tradiciji. A ako odemo korak dalje, vidimo da se u profanizmu javlja jedna od modifikacija te tradicije. Sve se gleda kao simbol, pa čak i tržište. Kada Hajek govori o tržištu kao o nepoznatoj i tajanstvenoj stvari, podložnoj slučaju, nečem ženskom u kosmosu, odričući se svesno logičke sistematizacije tržišta, govori simboličko-mitski a ne logički.

Pogledajmo samo profane spomenike XX veka – piramida ili kocka ili neki drugi tradicionalni simbol. Gde je onda profanizam? Ostaje samo na prvim stranama tabloida i u pojednostavljenim objašnjenjima novinara. A ako dođemo do solitera, kuće, spomenika, metroa – svima su vidljivi bar masonske simboli. Vidimo da se profanizam sakrio ili pobegao. Mi živimo u vremenu metafizičkih nagoveštaja i zagonetki kao u vreme gotičkih katedrala. Genona ne zadovoljava ta forma jerokratije. On je zagovornik otvorene jerokratije i to otvoreno govori.

Univerzalni sistem globalne kontrole koji je uvek vladao bori se da sačuva svoju vast i pribegava manevrima. Znači da taj sistem ima neprijatelje. Taj sistem je veoma skup. Njegov projekat je večni i samodovoljni čovek – čovek bez Boga. Jerokratija je stoga totalna eksploatacija i iskorišćavanje čoveka. To je dugotrajni istorijski projekat.

Piramida je, kao što je poznato, najstabilniji oblik. Ona je fiksirana forma u kojoj kao da staje vreme. Takvo je tradicionalno društvo. Od faraona do

poslednjeg roba. Od roba je moguće uzeti samo njegove telesne napore. Ali to nije dovoljno. Ne mogu svi ni da budu robovi. Ali ako sve te robove pretvorimo u ljude srednje klase, u buržuje koji imaju potrebe i mogućnosti da ih zadovoljavaju, koji voze kola i idu na letovanje, koji šalju decu da studiraju i kojih ima nekoliko milijardi, tada je moguće uzeti veoma mnogo. Od roba nije moguće kupiti budućnost, dok od buržuja jeste. Tu se, primera radi, stvara sveopšta vlast kamate.

Dakle, nigde nismo otišli od tradicionalnog društva. Kao i uvek, mi živimo u svetu večnih arhetipova koji su zamaskirani i koji se manifestuju u novim oblicima. Proroci dolaze da ukinu tiraniju jerokratije. Oni sa suprotnog kraja realnosti dolaze obespravljenome. Kada se sastanu gnev božji i gnev ugnjetenih, nastaje eksplozija. To je religiozna i jedino moguća revolucija. Jakobinske revolucije samo parodiraju arhetipske potpune religiozne revolucije. Potpuna revolucija jeste revolucija Mojsija, Hrista, to je revolucija Muhameda. A, pre njih, revolucija Avraama (videti: Džemal 2003: 3–10).

Možda nam ovi zaključci Džemala kao političkog mislioca mogu izgledati preterani, ali nadamo se da smo pokazali da su sasvim logični. Da podsetimo da je i Legenhauzen, kao vrlo racionalan mislilac, izvodeći zaključke iz Genonovih učenja, pisao: „Neka nas Bog sačuva od takve sudbine.”

Primljeno: 15. avgusta 2014.

Prihvaćeno: 6. oktobra 2014.

Literatura

- Гейдар, Джемаль (2003), *Революция пророков*, Москва, Ультра Культура.
- Гейдар, Джемаль (2010), *Дауд vs Джалуйи (Давид иројив Голиафа)*, Москва, Издательство Социально-политическая МЫСЛЬ.
- Гейдар, Джемаль (2010–2012), *Сѵена Зулькарнайна*, Москва, Издательство Социально-политическая МЫСЛЬ.
- Guenon, Rene (1995), *Le Roi du monde*, Paris, Gallimard.
- Guenon, Rene (2004), *Man and his becoming according to Vedanta*, Sophia perennis, Hillsdale N.Y.
- Guenon, Rene (2004), *The Reign of Quantity and thr Signs of Times*, Sophia perennis, Hillsdale, N.Y.
- Guenon, Rene, *Haqiqa and shari'a in islam* (internet), dostupno na http://www.worldwisdom.com/public/viewpdf/default.aspx?article-title=Haqiqa_and_Sharia_in_Islam_by_Rene_Guenon.pdf (pristupljeno 14. avgusta 2014).
- Herlihy, John (ed.) (2009), *The essential Rene Guenon*, Bloomington, World Wisdom.

-
- Joscelyn, Godwin (1993), *The Polar Myth*, London, Thames and Hudson.
- Kalajić, Dragoš (1987), „Uvod u delo Rene Genona” – predgovor knjizi Renea Genona *Mračno doba*, prevela Nada Šerban, Čačak, Gradac.
- Legehausen, Muhammad, *Why I am not Traditionalist* (internet), dostupno na: www.religioscope.com/pdf/esotrad/legenhause.pdf (pristupljeno 12. avgusta 2014).
- Luik van Abe, *My impressions from reading Huston Smits – Why religion Matters* (internet), dostupno na: www.thoughtsandplaces.org/Morein2004/Ibelieved-HustonSmithreview.pdf (pristupljeno 10. avgusta 2014).
- Motahari, Mortaza (2003), *O Jedinosti Božijoj*, preveo Muamer Kordić, Sarajevo, Naučnoistraživački institut *Ibn Sina*.
- Osendovski, Ferdinand (2005), *Zveri, ljudi i bogovi*, preveo Svetislav Bajić, Beograd, Ukronija.
- Pauwels, Louis & Bergier, Jacques (1960), *Matin des magiciens*, Paris, Gallimard.
- Sedžvik, Mark (2006), *Protiv modernog sveta*, preveo Svetislav Bajić, Beograd, Ukronija.
- Smith, Huston, *Rene Guenon* (internet), dostupno na: <http://www.worldwisdom.com/public/authors/Rene-Guenon.aspx> (pristupljeno 10. avgusta 2014).
- Waterfield, Robin (1987), *Rene Guenon And The Future Of The West*, London, Crucible.

The Secret of René Guénon – A Critical Review of Guénon's Traditionalism

Željko Poznanović

Ministry of Culture and Information, Belgrade, Serbia

This paper aims to present the basic principles of the doctrine of *René Guénon* (1886–1951), a French thinker of broad and comprehensive scope when it comes to Hinduism, Western Occult Tradition, Freemasonry, Taoism, symbolism and certain aspects of metaphysics. His teaching did not leave a mark in the mainstream of philosophy, yet it founded a whole syncretic movement known as Traditionalism or Perennialism.

While *Guénon's* doctrine is commonly either ignored or accepted as unquestionably true, a critical approach to it is very rare, especially criticism of the logical coherence of the system itself. Although *Guénon* was not a transparently systematic thinker, his own beliefs just like any other cannot be self-contradictory. A special attention is given to the contradiction of his doctrine with Islam despite the fact that *Guénon* was a declared Muslim. In this paper we have particularly shown socio-political implications of *Guénon's* doctrine supporting our attitudes by both *Guénon's* own statements and the statements of his supporters as well as critics ranging from moderate to the most severe ones. We hope we have shown that in his doctrine there is a hidden coherent system that leads to conclusions and objectives that are precisely determined regardless of apparent contradictions.

Keywords: *René Guénon, Hinduism, Freemasonry, Traditionalism, castes, world power, prophets*